

Bud' národ, nebo nadvláda jiných. Profesor Budil a budoucnost

- CZ24 News | 21. září 2023

Svět stojí na pokraji významné změny. Bud' půjdou dále národní státy, nebo se planeta ocitne v rukách úzké skupiny novodobé aristokracie. To mimo jiné zaznělo na veřejné přednášce profesora Iva Budila z Metropolitní univerzity v Praze.

V diskusi se hovořilo o otroctví, jehož centrem kdysi nebýval Guinejský záliv nebo jiná africká oblast, ale Praha. A jak se budeme tvářit ke „stigmatu bílého muže“, můžeme v našich podmínkách a s naší historií být vůbec vini za jiné, opravdové koloniální tygry? Pak bychom také mohli žádat Turecko o repatriace za to, jak z našich zemí za osmanských válek odvlékali stovky a tisíce žen a mužů do otroctví. Zastavme se rovněž u Aleše Hrdličky, který ke stáru velebil stalinismus.

Na začátek akce, které se zúčastnilo něco přes deset, především starších lidí, psycholog Petr Hampl představil profesora Ivo Budila.

Kdo se čím může chlubit

„Upozorním na jeden aspekt, kterým se liší od typických výrazných postav této doby. Když probíhala kampaň a mluvilo se o impozantním životopisu pana současného prezidenta, tak mezi tím zaznělo, že byl, tuším, čtyři roky náčelníkem NATO. Všimněte si, že tam nezaznělo, že vyhrával, zabránil válce, zreformoval armádu. On byl čtyři roky na té pozici, vydržel tam a nebyl vyhozen. Neříkám to kvůli tomu pánovi,“ uvedl Hampl a pokračoval. „Je to něco, co je normální, takto dnes vypadá většina životopisů. To vypovídá o době, ve které jsme, a o tom, jaké výkony se od lidí očekávají. Profesor Budil je opak tohoto. Založil Filozofickou fakultu v Plzni. To znamená, že nejdříve ta fakulta nebyla. On udělal hodně práce a fakulta je. Napsal nějaké knihy – což neznamená, že dokázal psát knihy, ale to, že ty knihy nebyly, pak se stala práce, profesor Budil ji udělal a nyní ty knihy jsou. A některé z nich jsou naprosto zásadní. Práce by nás měla vždy posouvat někam dopředu...“

A dodal: „Ještě bych toto zasadil do širší diskuse posledních desetiletí, kdy se zdá, že se vytvářejí taková dvě zásadní stanoviska. Jedno říká, že by lidé měli být nebo jsou rozděleni do národů a v jejich rámci prožívají a navzájem si poskytují určitou solidaritu, účast a vzájemnou pomoc na základě toho, že jsou stejného jazyka, stejné kultury, a proto se jim to dělá velmi dobře. Když mluvíme o tom, že jsme stejné krve, tak se nemyslí na nějaké krevní rozbory či genetické rozbory, ale myslí se tím obyčejný každodenní život, kdy potkáváme lidi, kteří mají stejné návyky, stejné dějiny, jsou formováni stejnými institucemi a jazykem. Na druhé straně je stanovisko, které říká, že nemají být žádné takové stopy solidarity, ale že se máme všichni podílet na nějakém celoplanetárním nebo dokonce celovesmírném úkolu a že hodnota lidí je podle toho, jestli přispívají k tomuto úkolu. Takže tam není prostor pro individuální solidaritu, protože člověk má hodnotu jenom podle toho, jak k úkolu přispívá. A dá se to měřit korporátními zisky. To je ten druhý pohled. V tomto sporu, který vedeme, a pravděpodobně povedeme ještě mnoho a mnoho let, je hodně důležité rozumět otázkám rasy a rasového pohledu, protože bez toho nedokážeme rozumět národní věci, nemůžeme být dobrými vlastenci a myslím, že by to měla studovat i ta druhá strana, která totiž má naprosto zkreslené představy,“ konstatoval Petr Hampl.

Kam míříme?

Profesor Budil v úvodním slovu uvedl, že dřívější filozofové ukázali, že dějiny jsou z hlediska dlouhého trvání staletí, ne-li tisíciletí, ve vývoji velkých socioekonomických struktur. „Z jejich povahy se odvíjí ideologický, náboženský či intelektuální život. Různé typy idejí, chápání lidské existence, pojetí práva, spravedlnosti, morálky. Ta je tedy určitým historickým intelektuálním hegemonem, který určuje, co je v dané epoše myslitelné a co není možné, co se nesmí myslet. Co je mainstreamem a co je nuceno přežívat v okrajových zónách veřejného intelektuálního života. I velmi ambiciózní intelektuální hnutí se musí do značné míry této socioekonomické struktury přizpůsobit. Komunismus, marxismus začínal s velkou protikapitalistickou rétorikou, aby se nakonec sám musel stát určitým státním kapitalismem. Nacismus měl velkou militaristickou rétoriku a nakonec skončil u kopírování ekonomického systému, který byl v té době k dispozici. Čili socioekonomická struktura, ve které žijeme, se zrodila na přelomu 18. a 19. století, zrodila se z průmyslové revoluce, z politických otřesů francouzské revoluce a jejími průvodními rysy je radikální změna materiálních podmínek lidské existence, asi největší od doby neolitické revoluce. Je to nástup moderních národních států, občanské demokracie a posléze nástup globalizace.“

„Tato moderní struktura je rozštěpena do dvou alternativních soupeřících možností. Na jedné straně je to myšlenka svrchovaného národního státu, který se v zásadě snaží meritokraticky využít všestranný rozvoj národního společenství. Na straně druhé je to naopak imperiální struktura, která usiluje o vytvoření a ospravedlnění jakési globální hierarchie a nerovnosti v zájmu úzké globalistické elity, oligarchie či takzvané nové aristokracie. Moderní pojem rasy vzniká v době tohoto střetu, je produktem moderní socioekonomické struktury,“ uvedl Ivo Budil.

Slovanství zatracované i vyzdvihované

V závěru přednášky byl dán prostor pro několik dotazů. Jeden z nich mířil na úhel pohledu na slovanství.

„Takže buď je to věc, kterou udržujeme při životě neustálým plebiscitem, neustále to hlásáme, anebo se jednoho dne rozhodneme, že to nestojí za to, a tak to adorat nebudeme. Je jedno, jaké máme geny, protože ty ovlivňují nějaké choroby a podobně, ale jde o mentální nastavení určité skupiny. Je pravdou, že slovanské myšlení tíhlo od 19. století k velkým euroasijským konceptům, které v zásadě neměly rasový kontext,“ uvedl Budil. „Právě vůči českému prostředí je třeba říci, že jeden z vyhraněných představitelů byl antropolog Aleš Hrdlička, který se zasloužil o budování americké fyzické antropologie, byl jednu dobu v ní největší osobností, nicméně ve třicátých letech, což mohla být i určitá reakce na nacismus, tak jezdil do Sovětského svazu, obdivoval Stalina. Tvrdil, že stalinistický Sovětský svaz buduje nadřazenou slovanskou rasu. Je to taková stránka, která se v jeho životě příliš nezmiňuje, i když byla na sklonku jeho života poměrně dost výrazná. To byl opravdu rasový myslitel typu velkých amerických rasových myslitelů na přelomu 19. a 20. století. On přijel do Spojených států ve svých patnácti letech, takže byl intelektuálně zformovaný americkým prostředím, byť to projektoval na slovanský svět.“

Poznáme se - poznáte je

Hampl na to uvedl: „Otázka rasy se zformovala dílem shody náhod, různých nahodilostí a ne že by Západ otázku rasy ignoroval, jako ji ignoruje Rusko.“

Podle Budila je rasa biologická kategorie. „Můžeme se přit o frekvenci genů, a jeden významný biochemik napsal asi před dvaceti lety, že se k pojmenování rasy používá argument, že za to je odpovědné minimum genů, prakticky až skoro žádný. Rasy se od sebe geneticky neliší, tak jako se třeba různá plemena psů od sebe příliš geneticky neliší. Takže rasa neexistuje, jestliže nemá žádný

genetický substrát? Příroda před dvaceti či třiceti, ale i deseti tisíci lety velice funkčně odlišila od sebe různé typy, aby odpovídaly různým geografickým prostředím. Za tak krátkou dobu mohla pracovat jen s velmi malým genetickým substrátem, ale dokázala divy. Je to funkčně narychlo udělané, ale je to velice viditelný nástroj přírody, jak reagovat na různá geografická prostředí. To je druhá stránka věci. Nikdo si nesplete Švéda a australského domorodce, byť jsou geneticky prakticky totožní. Prostě příroda potřebovala rychle tyto typy kvůli geografickému prostředí, kde žijí, zformovat. Nelze to tedy zcela bagatelizovat. Je to něco, s čím příroda pracovala...”

Silnější vítězí a válkuje

„Je to tedy dříve, než vznikla rasová teorie, jak zacházeli s černochy, když je dopravovali na americké plantáže,“ zněl další dotaz.

„Oni to zdůvodňovat nemuseli. Prostě jsme silnější. V zásadě přesun arabských obchodníků v Africe byl vyvolán tím, že se zkonsolidovala východní Evropa. Ta byla hlavním centrem otroků pro Blízký východ a Středomoří. Praha byla významným otrokářským městem. Verden, to bylo další významné překladiště otroků. Tady evropské otrokářství prožilo velkou revitalizaci v době expanze Osmanské říše v 16. století, kdy se ve Středomoří prodávalo do otroctví více Španělů, Francouzů, Italů než se do otroctví dostávalo v Guinejském zálivu, kdy šlo o černochy.“

„Otázka otroctví je otázkou moci. Země biblických otroků byla také umisťována různě. Jednu dobu i do střední Evropy. Šlo v zásadě o náboženskou legitimizaci tohoto konání,“ uvedl Budil.

„Ale otrokářství vznikalo hlavně ve válkách, kdy zdrojem otroků byla poražená země...” připomněla jedna ze starších účastnic.

„To také, ale byl to prostě obchod. Evropa měla kožešinu, železo, nějaké nerostné suroviny a otroky, kteří byli v zásadě nejvýnosnějším artiklem. To byl důležitý zdroj financí,“ vysvětloval Budil.

Hampl poté připomněl: „Vlastenectví a národovectví se spojuje, že to má něco společného s rasismem.“

Co je nám Osmanská říše dlužna

Profesor Budil ale odporoval: „Já myslím, že nikoliv. Vlastenectví a patriotismus je určitý tmel moderního národního státu, který vzniká v době industrializace a osvícenství a který reaguje na dlouhodobější etnicitu. Zabývejme se tím v biologickém smyslu, ale ve smyslu nástroje pro zdůraznění určité hierarchie, to je ta imperiální hierarchická záležitost.“

„A co kletba bílého muže, že může za všechno, jak to vidíte?“ zazněl další dotaz.

„To je nesmysl a nemá to žádnou budoucnost. A zvláště u nás, kdy nejsme zodpovědní za žádné koloniální a imperiální války a nároky, neměli jsme žádné kolonie, takže tohleto je vůči nám úplně absurdní,“ vyvrátil jeden z mýtů Budil. „To bychom pak mohli po Turecku žádat odškodnění za to, že tady na Moravě drancovali a odvlékali zvláště kolem Olomouce spousty lidí do otroctví,“ konstatoval na závěr akce za smíchu auditoria Ivo Budil.